С какво се занимава археологията?

Хората винаги оставят следи от своята дейност там, където живеят. От далечни времена те изграждат жилища, правят печива, обработват земята, произвеждат храна, съдове, облекло, създават изкуство, издигат храмове и паметници. Понякога следите от човешката дейност се запазват в продължение на стотици, дори хиляди години. Археолозите търсят и изследват тези останки. Археологическите находки ни дават знания за миналото, за древните народи и за това, как са живели хората някога.

В тази книга ви очакват някои впечатляващи открития:

Медната брадва на Ледения човек Йоци *стр. 4-5*
Шлемът на царя на Киш *стр. 6-7*
Златната шапка от Шиферщат *стр. 8-9*
Сандалите на фараона Тутанкамон *стр. 10-11*
Механизмът от Антикитира *стр. 12-13*
Мозайка с куче в Помпей *стр. 14-15*
Чинията с лъва от Винковци *стр. 16-17*
Златната катарама от Сътън Ху *стр. 18-19*
Жабата от Чако *стр. 20-21*
Дамата с еднорога *стр. 22-23*
Артефактите в историята *стр. 24-25*

КАКВО СА АРТЕФАКТИТЕ?

Това са неголеми предмети, изработени от хората в миналото. Може да са оръдия на труда, оръжия, накити, дрехи, керамика, надписи, произведения на изкуството. Артефактите са като малки машини на времето – пренасят ни в миналото и ни разкриват как са живели предците ни, откъде са дошли, какво са умеели да правят.

КАК ОЦЕЛЯВАТ АРТЕФАКТИТЕ?

Всъщност артефакти се намират много рядко. Понякога оцеляват предмети, попаднали в подходящи природни условия, например в сухи пясъци. Случва се да оцелеят и ако са били покрити с тиня на морското дъно или с пепелта и лавата на изригнал вулкан.

СЪХРАНЕНИ В ЗЕМЯТА

Повечето артефакти са заровени в земята. Понякога са поставени там нарочно – в гробници, в специални ями за съхранение или са изхвърлени с боклука. Друг път става случайно – били са изгубени в полето, затрупани в изоставена постройка или потънали в дъното на блато.

СЪХРАНЕН В ЗЕМЯТА

СЪХРАНЕН ОТ СТУДА

СЪХРАНЕНИ ОТ СТУДА

Ледът и снегът замразяват предметите като в огромен фризер и не им позволяват да изгният. Така до нас достигат замразени останки на хора и животни, както и крехки предмети от тъкани, дърво и въжета отпреди хиляди години.

СЪХРАНЕНИ ОТ СУШАТА

В сухи места като пустини, пещери и запечатани гробници ниската влажност не позволява развитие на микроорганизмите, които причиняват гниене.

СЪХРАНЕН ОТ СУШАТА

СЪХРАНЕНИ ПОД ВОДАТА

Под водата се откриват ценни артефакти, например в потънали кораби. Благодарение на липсата на кислород така биват съхранени глинени съдове, предмети от камък или дърво. Дори металите издържат дълго, покрити с твърди налепи от минерали.

СЪХРАНЕН ПОД ВОДАТА

СЪХРАНЕН В КАЛТА

СЪХРАНЕНИ В КАЛТА

В просмуканите с влага почви на блата и тресавища, както и в тинята на езерата, няма въздух. А без въздух не могат да съществуват микроорганизмите, причиняващи гниене.

СЪХРАНЕН В КАЛТА

Един от първите метални инструменти в света

МЕДНАТА БРАДВА НА ЛЕДЕНИЯ ЧОВЕК ЙОЦИ

Някога из дебрите на Тиролските Алпи в Европа скитал човек, който 5200 години по-късно бил наречен Йоци.

Йоци носел брадва, затъкната в колана му. Изработена от сръчни майстори ковачи, тя представлявала острие от чиста мед, прикрепено към дръжка от тисово дърво. Дръжката била обработена с брезова смола и кожени ленти. Йоци използвал брадвата за сечене на дървета, дялане на колове, тояги, копия и в ръкопашен бой. Тя била и отличителен знак – символ на познанието за ранното металообработване, което постепенно се разпростирало от село в село.

Медта била първият метал, от който хората започнали да правят оръдия на труда и оръжия.

Острието на брадвата на Йоци съдържа 99.7% мед, добита от Южна Тоскана в Италия – това е на повече от 500 км от мястото, където бил намерен самият Йоци.

Брадвата на Йоци е единствената метална праисторическа брадва в Европа, намерена цяла. С такива брадви през медната епоха разполагали само старейшини и племенни вождове.

Днес Йоци се намира в археологическия музей в град Болцано, в камера с постоянна температура минус 6 градуса.

В косата на Йоци били намерени песъчинки от мед и арсен, които се отделят при обработката на мед.

През 1991 г. двама германски туристи в Алпите се натъкнали на замръзналите мумифицирани останки на Йоци, великолепно съхранени в леда заедно с дрехите и ценното сечиво.

Микроскопските изследвания показват, че Йоци е наострил брадвата си броени дни преди смъртта си.

Докоснете медната брадва на Йоци!

Период: 3350–3100 г. пр.н.е.

Вид на съкровището: метално сечиво и оръжие

Място на находката: областта **Йоцтал,** Алпите, Италия

Използвано от: Йоци и други вождове и старейшини по време на халколита (медната епоха)

Съхранено: в ледник

Символ на царската власт от Древен Египет

САНДАЛИТЕ НА ФАРАОНА ТУТАНКАМОН

Дворецът в Тива бавно се разбуждал под лъчите на слънцето, озаряващо водите на река Нил. Слугите внимателно нахлузили скъпоценните сандали на нозете на момчето цар Тутанкамон. Така започвал сутрешният му ритуал всеки ден.

Изработени по мярка от най-фина кожа и злато, сандалите били украсени с мъниста от блестящи камъни. Само най-богатите египтяни носели такива. В Древен Египет златото било символ на божественост и показвало, че Тутанкамон е не само земен владетел, но и въплъщение на Ра, великия бог на Слънцето.

Древните египтяни полагали мъртвите си царе в гробници, пълни с ценности, храна и предмети, които да им служат в отвъдното. Гробницата на Тутанкамон била открита през 1922 г. от британския археолог Хауърд Картър и екип от египетски учени.

В гробницата на Тутанкамон са намерени повече от 5000 артефакта, сред които великолепна погребална маска от злато. Те разкриват много за начина на живот на владетелите и за майсторството на занаятчиите в Древен Египет.

В дървените сандъци в гробницата били открити 80 сандала, които се предполагало, че Тутанкамон ще носи в задгробния си живот.

Докоснете сандалите на Тутанкамон!

Тутанкамон наследил трона след смъртта на баща си Ехнатон, когато бил на 8 или 9 години. Така той още като малко момче станал фараон – върховен владетел на Египет.

Повечето хора в Древен Египет ходели боси. Сандалите били символ на богатство и обществено положение, носели ги само велможи и приближени на царя.

Сандалите на Тутанкамон били ръчно изработени от брезова кора, кожа, злато, полускъпоценни камъни и стъклени мъниста.

Дизайнът бил вдъхновен от природата, което личало по декоративните мотиви от лилии, маргаритки и патешки глави.

Период:
около 1341–1323 г. пр.н.е.

Вид на съкровището:
царска регалия

Място на находката:
Долината на царете, Египет

Използвано от:
Тутанкамон

Съхранено:
в суха среда

Артефактите в историята

В летоброенето се отбелязват две големи епохи: преди новата ера (пр.н.е.) и след новата ера (н.е., но това обозначение обикновено се пропуска). Праистория са времената, за които нямаме писмени сведения, тоест когато още не е имало писменост. Историците различават периодите (епохи, или ери) Древност, Античност, Средновековие и т.н. В археологията с термина култура се обозначават сходни артефакти, резултат от дейността на хората, живели на дадена територия в определен интервал от време.

ДРЕВНОСТ

ШУМЕР
5300–1940 г. пр.н.е.
Южна Месопотамия (днешен Ирак)

Медната брадва на Ледения човек Йоци, ок. 3350–3100 г. пр.н.е., стр. 4

МЕДНА ЕПОХА (ХАЛКОЛИТ, ЕНЕОЛИТ)
ок. 5000–2000 пр.н.е.
(варира според региона)

Шлемът на царя на Киш, ок. 2600 г. пр.н.е., стр. 6

БРОНЗОВА ЕПОХА
3300–600 г. пр.н.е.
(варира според региона)

Златната шапка от Шиферщат, 1400–1300 г. пр.н.е., стр. 8

ДРЕВЕН ЕГИПЕТ
ок. 3100–30 г. пр.н.е.

Сандалите на фараона Тутанкамон, ок. 1341–1323 г. пр.н.е., стр. 10

ЖЕЛЯЗНА ЕПОХА
ок. 1200 г. пр.н.е.–43 г. н.е.
(варира според региона)

АНТИЧНОСТ

ДРЕВНА ГЪРЦИЯ
ок. 1200–30 г. пр.н.е.

Механизмът от Антикитира – първият „компютър“ в света, ок. 205–60 пр.н.е., стр. 12

ДРЕВЕН РИМ
ок. 753 г. пр.н.е.– 476 г. н.е.

Мозайката с куче в Помпей, ок. 200–101 г. пр.н.е., стр. 14

Чинията с лъва от Винковци, ок. 350 г., стр. 16

СРЕДНОВЕКОВИЕ (СРЕДНИ ВЕКОВЕ)

РАННО СРЕДНОВЕКОВИЕ
ок. 500–1000 г.
Европа

Златната катарама от Сътън Ху, около 610 г., стр. 18

КУЛТУРА ЧАКО
ок. 850–1250 г.
Ню Мексико, САЩ

Жабата от Чако, ок. 850–1140 г., стр. 20

РАЗВИТО (СЪЩИНСКО) СРЕДНОВЕКОВИЕ
ок. 1000–1300 г.
Европа

КЪСНО СРЕДНОВЕКОВИЕ
ок. 1300–1500 г.
Европа

Гоблени „Дамата с еднорога“, ок. 1480–1500 г., стр. 22

